

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การใช้เกษตรดีที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร
อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
ชื่อและนามสกุล ว่าที่ร้อยตรีสมพงษ์ ภาทิ
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุพันธ์ สีสั่งข์
2. รองศาสตราจารย์ ดร. สนิษฐา ครูฑาเมือง แสนเสริม

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2555

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ชาญพิทยา ฉิมพาลี)

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุพันธ์ สีสั่งข์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สนิษฐา ครูฑาเมือง แสนเสริม)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสารานนท์)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์ การใช้เกษตรกรที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
ผู้วิจัย ว่าที่ร้อยตรีสมพงษ์ ภาศิริ ศึกษาศึกษา 2539001665

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1)รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์ (2)รองศาสตราจารย์ ดร. สนิษ ขจรเมืองแสนเสริม
ปีการศึกษา 2554

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร อำเภอนองพอกจังหวัดร้อยเอ็ด 2) ความรู้ของเกษตรกรในการใช้เกษตรกรที่เหมาะสมของเกษตรกร 3) เจตคติของเกษตรกรต่อการใช้เกษตรกรที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอมมะลิ 4) การใช้เกษตรกรที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้เกษตรกรที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอมมะลิ ของเกษตรกร อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด 6) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ เจตคติและการใช้เกษตรกรที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดี กับเกษตรกรทั่วไป

ประชากรที่ศึกษา คือเกษตรกรที่อยู่ในโครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดี จำนวน 400 คน ดำเนินการสุ่มตัวอย่าง 100 คน และเกษตรกรทั่วไปของอำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 100 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1)สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.01 ปี การศึกษาชั้นประถมศึกษา เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร สมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 5.09 คน แรงงานทำการเกษตร เฉลี่ย 2.95 คน ทั้งหมดประกอบอาชีพการเกษตร มีแรงงานจ้างภาคการเกษตร เฉลี่ย 6.63 คน มีพื้นที่ทำนาข้าวหอมมะลิตามเกษตรกรที่เหมาะสมเฉลี่ย 7.35 ไร่ รายได้รวมเฉลี่ย 168,913 บาท ได้รับข่าวสารการเกษตรจากผู้นำท้องถิ่น 2)ความรู้ของเกษตรกรเข้าร่วมโครงการและเกษตรกรทั่วไป มีความรู้ในระดับมาก ในประเด็น การผลิตข้าวให้ได้ตรงตามพันธุ์ และการเก็บรักษา 3) เจตคติของเกษตรกร มีเจตคติต่อสุขภาพปลอดภัย ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม ต้นทุนต่ำ ในระดับความเห็นด้วยมาก ทั้ง 2 กลุ่ม 4) การใช้เกษตรกรที่เหมาะสม พบว่าในการปฏิบัติตามข้อกำหนด ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้พื้นฐานใน การใช้สารเคมีให้ใช้ตามคำแนะนำ ห้ามใช้วัตถุอันตรายที่ทางการห้ามใช้ การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว และหลังการเก็บเกี่ยว ปฏิบัติเป็นประจำ ทั้ง 2 กลุ่ม ด้านการบันทึกข้อมูล ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ทั้ง 2 กลุ่ม 5) ปัญหาเกษตรกร ทั้ง 2 กลุ่ม มีปัญหามากคือ ปุ๋ยมีราคาแพง 6) ข้อเสนอแนะ ขอให้รัฐสนับสนุนปัจจัยการผลิต เนื่องจากมีราคาแพง การให้ความรู้การใช้เกษตรกรที่เหมาะสมแก่กลุ่มเกษตรกรผู้สนใจ

คำสำคัญ เกษตรกรที่เหมาะสมในการผลิตข้าว อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

Thesis title: The use of Good Agricultural Practice in Jasmine Rice Production of Farmers in Nong Phok District, Roi Et Province

Researcher: Mr.Sompong Phakee;**ID:**2539001665;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development); **Thesis advisors:** (1) Dr.Sunan Seesang, Associate Professor; (2) Dr. Sineenut Krutmuang Sanserm, Associate Professor; **Academic year:** 2011

Abstract

The objectives of this study were 1) to study social and economic fundamental state of farmers in Nong Phok District, Roi Et Province; 2) to study their knowledge attitude and the use of good agricultural practice (GAP); 3) to study their problems and suggestions on their use of GAP in jasmine rice production; and 4) to compare the knowledge, attitude, and the use of GAP in jasmine rice production between the farmers who participated in the project of the increase in the competence to produce good quality jasmine rice and general farmers.

The population in this study were 100 farmers who participated in the project of the increase in the competence to produce good quality jasmine rice production and 100 general farmers in Nong Phok District, Roi Et Province. The data were collected by using an structured interview. The statistical methodology used to analyze the data by instant computer programs were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The findings of this study were as follows: 1) it was found that most of the studied farmers were male, with average age at 49.01 years. They were educated at primary level. They were a member of a farmer group. The average quantity of members of their family was 5.09 persons, while the average quantity of their labor who worked in agricultural sections was 2.95 persons. The occupation of all of them was a farmer. The average quantity of their employed labor who worked in agricultural sections was 6.63 persons. The average of their area used in jasmine rice production adhering to GAP was 7.35 Rai. The average of their total income was 168,913 Baht. They had received information/news on agriculture from local leaders. Farmers in General found that more than half were male, average age 49.29 academic education elementary was a member of the group members in the household, average 4.81 farmers who labor to make agriculture the average 2.78 people almost all professional agriculture. Agricultural sector was labor hire average 4.81 people farming area, jasmine rice, the average 6.11 farm get agricultural news from your local leader.2) that the farmers in both groups,had knowledge at much level in the aspect of how to get produce adhering to its tribe and how to store it the attitude of the farmers in both groups toward health safety, environment conservation, and low investment was at much level. Their attitude toward agricultural extension officials was at much level in the aspect that they were sincere, competent, capable of transferring knowledge, and trustworthy. The officials practiced adhering to the schedule, inspected their rice patches, and gave them good advice the farmers in both groups always practiced in the aspect of the practice adhering to the regulation of how to use harmful agricultural substances, they should have sufficient fundamental knowledge; use chemical substances according to the instructions; avoid harmful substances which were forbidden to use; and have quality control in their rice production process before harvesting. And in the aspect of tools and equipment in their rice harvesting and threshing, the equipment in transportation and storage should be clean in order to prevent their produce from harmful objects which affected consumers' safety; and the transportation method should be controlled in order to prevent their produce from foreign tribes of rice; and in the aspect of data recording, the farmers in both groups sometimes practiced. 5) The farmers in both groups had problems on the high price of fertilizer.They therefore, suggested that the government should have supplied them with rice production factors because they were expensive, and transferred knowledge of the use of GAP to interested farmers in order to get ready for the rice production adhering to GAP.

Keywords: Good Agricultural Practice, GAP Rice Production, Nong Phok District, Roi Et Province

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง จากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสั่งข์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช กรุขเมือง แสนเสริม สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และอาจารย์อีกหลายท่านที่กรุณาชี้แนะ และให้คำปรึกษาแนะนำ ทำให้การดำเนินงานในครั้งนี้เสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพันธิวา พรหมเพ็ญช้าง คุณจรัญ จุลพันธ์ จากสำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด คุณชาญณรงค์ รัตนไธยวงศ์ สำนักงานเกษตรอำเภอโพนทอง คุณวิจิต สัตนาโค เกษตรอำเภอหนองพอก คุณเชิด ดีเกิด คุณดาร์ตน วงศ์อุดทา และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล และข้อเสนอแนะต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย รวมทั้งขอขอบพระคุณเกษตรกร ผู้นำท้องถิ่นทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้ที่สนใจในการศึกษาและพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร ทั้งระดับเกษตรกร เจ้าหน้าที่ และระดับนโยบาย เพื่อการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนสืบไป

สมพงษ์ ภาคิ
มิถุนายน 2555

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
ข้อมูลทั่วไปจังหวัดร้อยเอ็ด	6
ข้อมูลทั่วไปอำเภอหนองพอก	7
โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดี	9
หลักการปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสม(GAP)ข้าว	10
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเจตคติ	25
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	30
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	30
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	31
การเก็บรวบรวมข้อมูล	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	35
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	35
ตอนที่ 2 ความรู้ของเกษตรกรในการใช้เกษตรดีที่เหมาะสม	54
ตอนที่ 3 เจตคติของเกษตรกรต่อการใช้เกษตรดีที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอมมะลิ	57
ตอนที่ 4 การใช้เกษตรดีที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร	60
ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้เกษตรดีที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอม มะลิของเกษตรกร	66
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	72
สรุปการวิจัย	72
อภิปรายผล	77
ข้อเสนอแนะ	80
บรรณานุกรม	81
ภาคผนวก	84
ก แบบสัมภาษณ์	85
ข เฉลยคำตอบ ความรู้ของเกษตรกรในการใช้เกษตรดีที่เหมาะสม	97
ประวัติผู้วิจัย	99

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรและครัวเรือนแยกเป็นรายตำบล	8
ตารางที่ 2.2 จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิ	10
ตารางที่ 2.3 ข้อกำหนด วิธีปฏิบัติ เกณฑ์ที่กำหนด และวิธีการตรวจประเมิน	21
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามโครงการเพิ่มศักยภาพการผลิต ข้าวหอมมะลิคุณภาพดี	31
ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร	37
ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	40
ตารางที่ 4.3 ขนาดพื้นที่ถือครอง	42
ตารางที่ 4.4 ต้นทุนการผลิตข้าวหอมมะลิตามเกษตรกรที่เหมาะสมต่อไร่ ปี 2554	44
ตารางที่ 4.5 แหล่งรายได้ภาคการเกษตรในปี 2554	45
ตารางที่ 4.6 รายได้รวมภาคการเกษตรในปี 255	46
ตารางที่ 4.7 แหล่งรายได้นอกภาคการเกษตรในปี 2554	47
ตารางที่ 4.8 รายได้รวมนอกภาคเกษตรในปี 2554	48
ตารางที่ 4.9 รายได้รวมทั้งปี 2554	49
ตารางที่ 4.10 แหล่งรายจ่ายของครัวเรือนภาคการเกษตรในปี 2554	50
ตารางที่ 4.11 รายจ่ายของครัวเรือนในปี 2554	51
ตารางที่ 4.12 แหล่งเงินทุน	52
ตารางที่ 4.13 หนี้สินของครัวเรือน	53
ตารางที่ 4.14 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร	55
ตารางที่ 4.15 ความรู้ของเกษตรกรในการใช้เกษตรกรที่เหมาะสม	57
ตารางที่ 4.16 เจตคติของเกษตรกรต่อการใช้เกษตรกรที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอม	59
ตารางที่ 4.17 การใช้เกษตรกรที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร	63
ตารางที่ 4.18 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้เกษตรกรที่เหมาะสมในการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร	68

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิด.....3

